

POLITIKOS REKOMENDACIJOS:

stiprinant savivaldybių ir bendruomeninių jaunimo organizacijų ir socialinių verslų bendradarbiavimą

2023

Įvadas

Ataskaitoje pateikiama keletas politikos rekomendacijų, kuriomis siekiama sustiprinti savivaldybių, jaunimo organizacijų bei socialinių verslų bendradarbiavimą. Ši ataskaita yra rezultatas išmoktų pamokų bei įžvalgų, gautų įgyvendinant LOCAL-Y-MPACT projekto veiklas visose 5 šalyse. Projekto rezultatai rodo, kad vietos bendruomenės dažniausiai turi mechanizmų, kurie gali užtikrinti bendradarbiavimą bei artimus ryšius tarp vietos savivaldos, jaunimo organizacijų ir socialinių verslų (žiūrėti į savivaldybių ir bendruomeninių organizacijų sėkmingo bendradarbiavimo kūrimo vadovą, kur pateikiamos gerosios praktikos bei tyrimo atvejai). Projekto partneriai, bendradarbiaudami su savo pasirinktomis vietos savivaldos įstaigomis, jaunimo organizacijomis bei socialiniais verslais, paruošė rinkinį gerųjų praktikų ir pavyzdžių, kai bendradarbiavimas veda prie puikių iniciatyvų bei poveikį turinčių rezultatų. Kai kuriose šalyse šios gerosios praktikos buvo panašios ar netgi visiškai vienodos. Tai patvirtina, kad tokios praktikos pasižymi dideliu potencialu būti įgyvendintos ir kitose šalyse.

Siekiant nustatyti geriausias praktikas bei pateikti politikos rekomendacijas tam tikriems atvejams, kuriuose yra spragų, buvo paprašyta partnerių šalių užpildyti pradinę tyrimo anketą, nustatančią, kokios šiuo metu politikos egzistuoja bei jų trūkumą šalyse ir bendruomenėse reguliuojant santykius tarp vietos valdžios įstaigų, jaunimo organizacijų ir socialinių verslų. Papildomas ir būtinas žingsnis buvo įtraukti ir kitas suinteresuotas šalis, kurioms politikos rekomendacijos turėtų įtakos. Taip buvo sukurta anketa jaunimo organizacijų ir/arba socialinių verslų atstovams, siekiant sužinoti jų nuomonę šiuo klausimu. Be to, buvo surinktos įžvalgos ir iš ankstesnių šio projekto veiklų, siekiant pateikti labiau apibendrintas politikos rekomendacijas kiekvienai šaliai partneriai. Nustatytas geriausias praktikas galima apibendrinti šitaip:

- Vietos jaunimo verslumo gerinimo strategijos, jaunimo socialinio verslumo bei vietos strategijos, planai bei jaunimo organizacijų vidaus veiksmų planai, yra efektyvūs, nes tokio verslo atstovai gerai supranta vietos bendruomenės poreikius bei jaunimo poreikius.
- Vietos valdžios įstaigos renkasi pirkti paslaugas iš verslų, kurie orientuojasi į jaunimo gyvenimo gerinimą jų bendruomenėje.
- Vietos valdžia/savivaldybė teikia paramą jaunimo organizacijoms ir stengiasi su jomis užmegzti/palaikyti kontaktą. Ši parama teikiama įvairiomis formomis – konsultacija, teisinė parama, parama projekto plėtojimui bei praktinė parama.
- Egzistuoja du skirtingi paramos teikimo/finansavimo mechanizmai jaunimo organizacijoms bei socialiniam verslui, kurie užtikrina, kad tiek jaunimo organizacijos, tiek socialinis verslas gali gauti naudos iš šio finansavimo.

- Vietos valdžia/savivaldybė prisiima „socialinio investuotojo“ vaidmenį ir investuoja į projektus, turinčius socialinį poveikį. Šiuo būdu vietos valdžios įstaigos suteikia būtinąsias lėšas jaunimo organizacijoms ir/arba socialiniams verslams. Taip jie tampa investuotojais, o, savo ruožtu, jaunimo organizacijos ir/arba socialinis verslas siūlydami savo paslaugas, stiprina bendruomenės socialinę gerovę. Veikdamos pagal šią schemą organizacijos nėra „priverstos“ ieškoti finansavimo privačiajame sektoriuje (o tokia veikla reikalauja daug laiko ir pastangų bei nėra garantijų, kad finansavimas, esant poreikiui, bus suteiktas).
- Sukuriamos įvairios formalios bei neformalios grupės ar institucijos, kuriose dalyvauja vietos valdžios įstaigos, jaunimo organizacijos bei socialiniai verslai. Tai jauniems žmonėms atveria galimybes būti išgirstiems bei išreikšti savo nuomonę. Nors, priklausomai nuo šalies, šios grupės ar institucijos gali įgyti įvairias formas, tačiau bet kuriuo atveju jos dirba dėl to paties tikslo – kad jaunimas dalyvautų apsisprendimo nuomonėmis bei savo idėjų ir pažiūrų skleidimo procesuose. Tokios institucijos ar grupės gali skirtis – tai gali būti tiek ir formalios institucijos (pvz. Jaunimo reikalų taryba), tiek ir neformalios grupės, kuriose generuojamos idėjos.
- Vietos valdžios įstaigos/savivaldybė paskiria asmenį, kuris prisiima jaunimo reikalų koordinatoriaus ar socialinio verslo koordinatoriaus pareigas. Šis darbuotojas veikia kaip tarpininkas bendraujant su jaunimo ir vietos valdžios įstaiga ar savivaldybe. Tokiu būdu vietos valdžia užtikrina, kad jaunimo organizacijos bei socialinis verslas žino, kur kreiptis pagalbos, kam pateikti klausimus, su kuo išsiaiškinti dėl pagalbos teikimo ir finansavimo galimybių bei kaip prašyti vietos valdžios paramos renginių organizavimui. Šis asmuo taip pat yra atsakingas už vietos valdžios taikomų strategijų populiarinimą bei palaikomą ryšį tarp vietos valdžios įstaigų ir jaunimo organizacijų bei socialinio verslo. Kitaip tariant, jis užtikrina, kad vietos valdžia, jaunimo organizacijos ir socialinis verslas apsikeičia informacija, ir yra sukurtas atviras dviejų krypčių bendravimo kanalas.

Aukščiau išvardintos gerosios praktikos buvo nustatytos per sistemingą bendradarbiavimo procesą tarp šalių partnerių pagal jų nacionalinius kontekstus. Minėtasias gerąsias praktikas galima panaudoti kaip pagrindą tolesniam bendradarbiavimui, kad būtų sukurti ilgalaikiai veiksmingi santykiai tarp vietos valdžios įstaigų, jaunimo organizacijų bei socialinių verslų.

Kokiame kontekste įgyvendinamos minėtos gerosios praktikos? Tolesniuose skyriuose aptariami Latvijos, Portugalijos, Švedijos, Lietuvos ir Kipro šalių atvejai. Aprašoma dabartinė bendradarbiavimo schema bei spragos, kurioms užpildyti būtini tolesni veiksmai, įgyvendinant keletą politikos reformų.

Latvijoje savivaldybės teikia pagalbą jaunimo organizacijoms šiais lygmenimis:

- Resursais (transportas/patalpos renginiams/ofisų patalpos)
- Ekspertinėmis žiniomis (darbuotojai, apmokyti dirbti su jaunimu, ekspertai/ praktikos)
- Finansine parama (subsidijos jaunimo iniciatyvoms, hakatonai, renginiai, kuriuose dalyvaujama fiziškai)
- Strategine parama (vadybinių užduočių delegavimas nevyriausybinėms organizacijoms)
- Kitais būdais paremti organizacijas

Latvijoje yra daug įstatymų, principų ir strategijų, kuriais reguliuojami santykiai tarp vietos valdžios įstaigų ir jaunimo organizacijų. Tarp jų yra Jaunimo politikos gairės 2021–2027, Jaunimo politikos veiksmas bei Europos solidarumo korpuso chartijos dėl jaunimo darbo vietiniame lygmenyje įgyvendinimas. Greta šių dokumentų, kiekviena savivaldybė turi savo strategijas, planus bei vidinio veiksmo planus, kuriais siekiama atliepti vietos bendruomenės poreikius bei turėti konkretų darbuotoją, paskirtą dirbti su tos vietos jaunimu. Kiekviena savivaldybė yra įpareigota vykdyti darbą su jaunimu. Savivaldybė gali sukurti institucinę sistemą darbui su jaunimu šiais būdais: paskirdama atsakingą instituciją arba darbuotoją, atsakingą už darbą su jaunimu, pasamdydama jaunimo reikalų specialistą, kuris planuotų, įgyvendintų bei koordinuotų darbą su jaunimu, įkurdama jaunimo centrą ir jaunimo tarybą, kurie skatintų jaunimo iniciatyvas, bendradarbiavimą, apsikeitimą patirtimis bei kitą jaunimo veiklą bei pasirūpindami kitomis procedūromis, kad būtų įgyvendintas darbas su jaunimu. Kalbant apie socialinius verslus, Socialinių verslų įstatymas teigia, kad savivaldybės gali juos remti labiau nei bet kokius kitus verslus, sumažindamos nekilnojamojo turto mokestį ar leisdamos nemokamai naudotis savo resursais.

Taip pat veikia ir procedūra, įgalinanti jaunimo organizacijas bei socialinius verslus dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, kad jos galėtų atlikti užduotis, įskaitant ir vadybines užduotis. Latvijos savivaldybės įgalintos savarankiškai priimti tokius sprendimus ir sukurti procedūrą, kad išrinktų laimėjusį konkurso dalyvį, kuris įgyvendins užduotį. Savivaldybės taryba priima sprendimą, o sutartis, paremta įstatymu, sudaroma, remiantis savivaldybės sprendimu. Pagal šią procedūrą Latvijos savivaldybėms atsiveria lengvas ir veiksmingas būdas, kuriuo jos gali deleguoti administravimo ir kitas užduotis organizacijoms ir/arba fiziniams asmenims, kas padeda jaunimui bei jaunimo organizacijoms lygiomis teisėmis dalyvauti šiame procese.

Bendradarbiavimas tarp savivaldybių ir jaunimo organizacijų įsitvirtina, kai organizacijos įrodo savo patikimumą bei pajėgumą bei aukšto lygio paslaugų teikimą. Tuomet savivaldybės noriai su jomis

bendradarbiauja ir teikia jaunimo organizacijoms erdvę ir galimybes teikti savo paslaugas dėl bendro gėrio bendruomenei kūrimo. Organizacija You+ bendraujanti su Liepojos savivaldybe yra vienas iš tokių pavyzdžių. Ši organizacija šiuo metu parduoda savo paslaugas Liepojos savivaldybei, kadangi ji jau įrodė savo gebėjimą suteikti paslaugas taip, kaip iš jos tikimasi.

Nepaisant valstybinio ir vietos įstatyminio konteksto bei strategijų, vis dar Latvijoje yra tobulintinų sričių. Remiantis atliktu tyrimu bei interviu pokalbiais, buvo iškeltos dvi pagrindinės problemos, kliudančios vietos valdžios įstaigų, jaunimo organizacijų ir socialinių verslų bendradarbiavimui. Viena iš jų yra dėl suinteresuotųjų šalių apsikeitimo informacija. Pavyzdžiui, aktuali informacija ne visuomet yra atvirai prieinama, todėl jaunimo organizacijos ar socialiniai verslai gali ją praleisti ir nesužinoti apie vykstančias aktualias veiklas bei dalyvavimo galimybes.

Dar viena svarbi įvardinta kliūtis yra nevyriausybinų organizacijų dalyvavimas savivaldybės darbe bei susitikimuose su valdžios atstovais. Tas pats taikyta ir galimybei jauniems žmonėms pasisakyti apie savo poreikius, mintis ir norus. Kartais atrodo, kad bendravimas tarp valdančiųjų ir jaunimo yra žlugęs, ir kad jaunų žmonių ar jų atstovų balsas nepasiekia tų, kas turi galią priimti sprendimus bei pakeisti esamą padėtį. Taip pat yra teigiančiųjų, kad nereikia kurti dar daugiau strategijų, kadangi strategijos dažnai yra susijusios su dar daugiau nereikalingos biurokratijos, kuri jaunus žmones atbaido nuo siekimo bendradarbiauti su vietos valdžia.

Bendradarbiavimas tarp jaunimo organizacijų, socialinių verslų bei vietos valdžios yra įtvirtintas, bet jaunimo organizacijoms krenta sunki našta, nes jauni žmonės turi įrodyti savo vertę bei gebėjimą dirbti dėl socialinės gerovės puoselėjimo savo bendruomenėse. Prieš užmegzdamas ryšį su vietine valdžia, jaunimo organizacijos (bei jaunimas) visų pirma turi aiškiai išdėstyti savo planus, bei, jei įmanoma, kiekvienu konkrečiu atveju, privalo pateikti įrodymus dėl paslaugų kokybės, kurią jie ketina teikti. Pasitikėjimas neatsiranda savaime, ir abu bendradarbiavimo proceso dalyviai turi būti pasirengę pateikti įrodymus, kad jais galima pasitikėti, ypač kai kalbama apie bendruomenės gerovę.

Portugalija

Portugalijoje, Bragos savivaldybėje, nėra jokių formalių strategijų ar nuostatų, reguliuojančių santykius tarp jaunimo, socialinių verslų bei vietos valdžios įstaigų. Tačiau yra grupė resursų, kuriais galima pasinaudoti, bei įvairių bendradarbiavimo galimybių. Šie resursai pasižymi įvairiomis formomis. Tai yra žinios, finansiniai resursai, parama strategijoms ir planavimui, kad būtų įgyvendintos iniciatyvos, apmokymai bei gebėjimų lavinimas. Kaip ir Latvijoje, vietos Portugalijos valdžia gali suteikti savo erdves ar transporto paslaugas jaunimo organizacijoms ir socialiniams verslams.

Taip pat Bragos valdžia turi ir kitokių paramos priemonių, užtikrinančių galimybes palengvinti jaunimo organizacijų veiklą bei jų atliekamą socialinį darbą. Jaunimo organizacijoms suteikiama galimybė dalyvauti sprendimų priėmimo procesuose per Jaunimo tarybą bei socialiniam verslui dalyvauti per Bragos Socialinį tinklą ar per Vietos socialinio veikimo tarybą. Be to, savivaldybės jaunimo ir socialinio verslo darbuotojai teikia konsultacijas, teisinę pagalbą, paramą plėtojant projektus bei logistinę/praktinę pagalbą tiems, kas į juos kreipiasi.

Be to, Bragos savivaldybė surado mechanizmus, kaip paremti jaunimo organizacijas bei socialinius verslus ir jų verslo veiklas, suteikdama daugybę dotacijų, kad būtų sukurti ar tęsiami konkretūs veiksmai. Jaunimo organizacijos gali gauti lėšų iš Jaunimo dalyvavimo biudžeto, o socialinės organizacijos gali prašyti finansavimo iš socialinių instrumentų, kuriuos įgyvendina Portugalijos Vyriausybė ir kurių lėšos paskirstomos vietos valdžios. Taip pat yra atvejų, kai savivaldybė gali veikti kaip „socialinis investuotojas“ dirbant su konkrečia socialine iniciatyva.

Remiantis pradiniu tyrimu bei interviu pokalbiais su suinteresuotosiomis šalimis, paaiškėja, kad bendradarbiavimo mechanizmai Bragos savivaldybėje veikia, ir jie dažnai atveda prie sėkmingų projektų ir bendradarbiavimo. Sėkmingo bendradarbiavimo pavyzdys yra organizacija Cidade Curiosa, kuriai pavyko užmegzti ir palaikyti sėkmingą bendradarbiavimą ir santykius su savivaldybe. Savivaldybė per paskutinius 4 metus suteikė jiems erdvių, kuriose organizacija įgyvendina savo veiklas, sutelktas į švietimą bei mokymąsi paremtą edukaciniais stalo žaidimais. Savivaldybės kultūros ir jaunimo padaliniai teikia paramą šiai iniciatyvai.

Vis tik, galima pastebėti ir keletą spragų, kurios skatina daugiau dėmesio skirti strategijų reformoms. Šiuo metu veikiantys mechanizmai, visų pirma, gerai remia jau įsitvirtinusias organizacijas, o naujokai lieka paraštėse. Pradedantiesiems dažnai sunku netgi gauti galimybę. Yra pavyzdžių, kai savivaldybė nusprendė nutraukti bendradarbiavimą ir perimti visą veiklos kontrolę su jau tuo metu įgyvendinamomis veiklomis ar netgi pakeisti partnerystės sąlygas bei atsisakyti pradinio tikslo, jei pokyčiai palankesni savivaldybės interesams. Be to, jaunimo politiką turėtų siūlyti

pats jaunimas, o ne savivaldybė, kuri priima sprendimą bei jį primeta – kaip kad šiuo metu ir yra. Taip yra ir su kasmetiniu jaunimo biudžetu, kuris parodomas jaunimo organizacijoms su tikslu gauti jų grįžtamąjį ryšį, tačiau tuo metu savivaldybės taryba jau yra dėl jo nubalsavusi ir jį pasitvirtinusi. Tad galimybių pokyčiams nėra, net jei grįžtamuoju ryšiu yra prašoma kažką pakeisti.

Švedija

Švedijoje bendradarbiavimo su jaunimo organizacijomis pavyzdžių galima rasti Dalarna regione, kuris, Švedijos valdžios nuomone, yra geriausias šalies regionas jaunimui. Vietos valdžia stengiasi, kad Dalarna regione jauni žmonės galėtų klestėti, jaustis įtraukti į veiklas bei turintys galios. Kad jie rastų gerų galimybių, kurios paskatintų juos gyventi šiame regione ir tolesniais jų gyvenimo etapais.

Šiuo tikslu Dalarna regionas ėmėsi iniciatyvos sukurti jaunimo strategiją 2021–2024 metų laikotarpiui, paremta jaunimo dalyvavimo skatinimu visų regiono savivaldybių veikloje. Ši strategija buvo sukurta dalyvaujant 7 jauniems žmonėms, pasamdytiems kaip patarėjais. Strategijoje yra apibrėžti keturi pagrindiniai tikslai, į kuriuos reikėtų atsižvelgti visais strategijų kūrimo ir veiklos įgyvendinimo atvejais:

- Jauni žmonės gali veikti savo gyvenimą ir plėtoti savivaldybę, kurioje jie gyvena. Būtina atsižvelgti į jaunų žmonių požiūrio tašką visais juos liečiančiais klausimais.
- Jauni žmonės turi gauti geras galimybes vienodai gerai palaikyti savo fizinę, dvasinę ir socialinę sveikatą.
- Jauni žmonės turi gauti geras galimybes gyventi, studijuoti bei dirbti, remdamiesi savo pomėgiais ir stiprybėmis, kad ir kurioje regiono vietoje jie gyventų.
- Jauni žmonės turi gauti geras galimybes aktyviai įsitraukti į klimatui draugiško regiono kūrimą.

Jaunimo strategija yra Dalarna regiono tvarios raidos strategijos dalis. Ši strategija taip pat yra paremta Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija, kuri nuo 2020 metų Švedijoje galioja įstatymo lygmeniu.

Kalbant apie socialinį verslą, Dalarna regione veikia „Socialinio verslumo raidos Dalarna regione programa“, suteikianti pagrindą regionui prisidėti prie socialinio verslo plėtojimo. Ši strategija yra

susieta su regiono vizija - suteikti galimybes naujoms socialinio verslo įmonėms ir veikloms, kad jos vyktų netgi ir nesuformavus aiškių bendradarbiavimo rėmų ar paramos šioms veikloms.

Aukščiau išvardyti parametrai sukuria pozityvią aplinką puoselėti bendradarbiavimą tarp vietos valdžios įstaigų, jaunimo organizacijų bei socialinių verslų, tačiau vis tik yra vietų, kur Švedijoje reikia įdiegti strategijas, įgalinančias kokybiškesnį ir efektyvesnį bendradarbiavimą. Viešųjų pirkimų dokumentai bei kiti paramos teikimo mechanizmai galėtų įtraukti sąlygas, kurios užtikrintų, kad socialiniai verslai ir jaunimo organizacijos galėtų dalyvauti viešųjų pirkimų procedūrose, susijusiose su jų kompetencijos sritimis. Tai atvertų bendradarbiavimo erdvę tarp vietos valdžios įstaigų, jaunimo organizacijų ir/arba socialinių verslų. Vienkartinis ar trumpalaikis iniciatyvų ar veiklų, kurias įgyvendina jaunimo organizacijos, finansavimas, dažnai veda prie neužtikrintumo, nes organizacijoms kasmet reikia teikti paraišką tam pačiam projektui, o tai gali veikti ir kaip atbaidantis faktorius. Vietoj to, politikos atnaujinimas galėtų skatinti ilgalaikį iniciatyvų finansavimą, kurios jau atnešė teigiamų rezultatų ir taip būtų užtikrintas bendradarbiavimas bei ilgalaikis poveikis.

Lietuva

Lietuvoje Trakų savivaldybė, įsikūrusi apie 30 km atstumu nuo sostinės, yra maža, bet perspektyvi savivaldybė, siekianti tapti kuo labiau draugiška jaunimui. Tai atsiskleidžia ir savivaldybės šūkyje. Trakai siekia sukurti galimybes jauniems žmonėms veikti šiame regione ir sustiprinti vietinę tapatybę. Jaunimas bei suinteresuoti savivaldybės asmenys glaudžiai bendradarbiauja: Jaunimo reikalų komitetas susideda iš 10 narių, pusė jų yra savivaldybės administracijos ir tarybos atstovai, o kita pusė yra jaunimo atstovai. Egzistuoja aiškus bendradarbiavimas tarp skirtingų padalinių dėl to, kokios jaunimo politikos laikytis šiuo metu ir kaip ją formuoti Trakų rajono savivaldybėje.

Lietuvoje yra įtvirtintos „Jaunimo reikalų koordinatoriaus“ pareigos. Tai yra savivaldybės koordinatorius jaunimo klausimais, padedantis savivaldybės institucijoms sudaryti bei įgyvendinti jaunimo strategijas savivaldybės lygmeniu. Šis koordinatorius atsakingas už tai, kad būtų užmegzti ir palaikomi ryšiai tarp savivaldybės, politikų, tarnautojų, jaunimo bei organizacijų, dirbančių su jaunimu. Būtų siekiama jaunimą kuo labiau įtraukti į jiems aktualų sprendimų priėmimą bei į procesus, kai planuojamos ir įgyvendinamos savivaldybės programos bei priemonės, orientuotos į jaunimą.

Trakų savivaldybės bendruomeninių organizacijų taryba bei nevyriausybinė organizacijų taryba yra skirtos užtikrinti bendradarbiavimą tarp vietos valdžios bei bendruomeninių/nevyriausybinių

organizacijų. Tai yra viešosios institucijos, kurių tikslas yra užtikrinti bei skatinti, kad bendruomeninės/neyriausybinės organizacijos dalyvautų sprendžiant, formuojant ir įgyvendinant savivaldybės raidos bei plėtros strategijas. Šios institucijos atsakingos už pasiūlymų teikimą dėl galimų vietos organizacijų veiklų bei už domėjimąsi ir analizavimą, kokius poreikius ir iniciatyvas finansuoti, kad būtų užtikrinta vietos bendruomenės gerovė.

Remiantis pradiniu tyrimu bei interviu pokalbiais su suinteresuotosiomis šalimis, paaiškėja, kad Trakų savivaldybė reguliariai bendradarbiauja su aukštesnio lygmens nevyriausybinėmis organizacijomis – Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (LIJOT) bei Pasaulio lietuvių jaunimo sąjunga. Ši partnerystė vyksta kaip konsultacija įgyvendinant įvairias jaunimo veiklas. Be to, buvo paminėta, kad nevyriausybinės organizacijos artimai bendradarbiauja su savivaldybe ir jos įgyvendina projektus, į kuriuos įtraukiamas jaunimas.

Viena iš aiškiausiai matomų bendradarbiavimo taisytinių spragų – vidinė savivaldybės ir jaunimo organizacijų bei socialinių verslų komunikacija. Jaunimo organizacijos dažniausiai tikisi būti pamatytos vietos valdžios, nori, kad joms apie galimybes, finansavimus ir kitas paramas pasidalintų pati savivaldybė. Dažnai net ir mažoje savivaldybėje, kokia ir yra Trakai, organizacijos nepažįsta viena kitų, tarpusavyje nebendradarbiauja ir informacija nesidalina. Iš savo pusės Trakų rajono savivaldybė akcentuoja, kad bendradarbiavimas tampa lengvesnis, kuomet jaunimas jungiasi į organizacijas ir įvardija savo poreikius struktūriškai, o ne individualiai. Teigiama, kad Trakų rajono savivaldybė taiko atvirų durų principą – galimybę visoms suinteresuotoms organizacijoms pačioms kreiptis į ją dėl tam tikrų priemonių ir galimybių ir pasidalinti savo poreikiais. Visgi, vis tik tai egzistuoja labiau teorinis nei praktinis dalykas. Kita minėta tarp pašnekovų spraga – organizacijos turi įrodyti savo vertę, potencialą ir kokybę, kurdamos socialinę gerovę savo bendruomenei. Pasitikėjimas gimsta tik vietos valdžiai įsitikinus organizacijų teikiama nauda.

Kipras

Kipre, skirtingai nuo kitų šalių partnerių, politikos pasiūlymus sudaro centrinė valdžia – ministerijos, juos aptaria Ministerijų Taryba, Atstovų Parlamentas patvirtina ar atmeta, o vietos valdžios įstaigos tik įgyvendina (negali teikti politinių reformų ar rekomendacijų). Jaunimo organizacijos ar institucijos gali tik teikti pasiūlymus ar kelti iniciatyvas vietos lygmeniu, tikėdamos, kad vietos bendruomenės pajėgs įgalinti vietinį jaunimą.

Organizacija, atsakinga už jaunimo politiką ir su šalies jaunimu susijusiomis politinėmis reformomis yra Kipro jaunimo tarnyba (ONEK). Ji yra viešasis juridinis asmuo, veikiantis pagal Jaunimo tarybų įstatymą (1994 metai; N33(I)94). Nuo 2017 metų ONEK atsako už Kipro jaunimo strategijos 2017–

2022 įgyvendinimą. Tai yra pirmasis šalies jaunimo politikos dokumentas. Kipro nacionalinės jaunimo strategijos dalimi yra verslumo kultūros puoselėjimas tarp jaunimo. Laikomasi nuostatų, kad a) skatinti ir plėtoti verslumo kultūrą, kūrybingumą ir inovacijas per neformalųjį mokymą(si); b) plėtoti verslumo nuostatas bendradarbiaujant skirtingiems sektoriams; bei c) kurti planus, kaip paremti ir finansuoti jaunimo verslumą. Strategija akcentuoja, kad svarbu ne tik remti verslo įgyvendinimą, tačiau ir sukurti būtinąją infrastruktūrą, kuri leistų tarp jaunimo puoselėti verslumo nuostatas. Nors tai buvo žingsnis teisinga kryptimi, tačiau vis dar reikia atlikti daugybę dalykų, kad kitos strategijos būtų įgyvendintos švietimo, administravimo bei finansinės paramos srityse. Ši strategija akcentuoja jaunimo verslumą, kūrybingumą ir inovatyvumą, tačiau nemini verslumo kaip priemonės spręsti socialinės nelygybės problemas bei pasiekti socialinę įtrauktį.

Remiantis Europos chartija dėl jaunimo dalyvavimo vietiniame ir regioniniame gyvenime, Kipro jaunimo taryba bendradarbiauja su Kipro savivaldybių ir bendruomenių sąjunga ir siekia užtikrinti, kad būtų suformuotos ir veiktų bendruomeninės jaunimo tarybos. Savivaldybių ir bendruomeninių jaunimo tarybų vaidmuo yra patariamoji pagalba vietos valdžios įstaigoms, kurių tikslas yra registruoti bei puoselėti jaunimo pasiūlymus juos liečiančiais bei paveikiančiais klausimais bei kelti juos vietos valdžios lygmenyje. Jos turi prisidėti prie nuolatinio tvirto ryšio bei dialogo tarp vietos valdžios ir jaunimo, įgalinti savivaldybes ir bendruomenes, atsižvelgti į jaunimo interesus ir problemas bei geriausiu įmanomu būdu jas išspręsti.

Savivaldybėms ir bendruomeninėms jaunimo taryboms keliami reikalavimai: parengti metinį veiklos planą ir biudžetą, susitelkiant jaunimo klausimus bei pasiūlymus su jaunimo reikalais susijusias strategijas vietos valdžios įstaigoms. Taip pat jos gali teikti pasiūlymus ar patarimus, kaip įgyvendinti infrastruktūros projektus bei kitus projektus ir veiklas, iš kurių naudą gautų kiekvienos savivaldybės ar bendruomenės jaunimas. 2021 metų balandį Kipre veikė 28 savivaldybių bei 10 bendruomeninių jaunimo tarybų. Tačiau nėra patikimų duomenų, kad šios tarybos būtų padariusios įtaką kokioms nors jaunimo strategijoms ar bent jau kad jos turėtų galią paveikti vietos valdžią priimant sprendimus jaunimo klausimais. Be to, šios vietos organizacijos nedalyvauja priimant sprendimus centrinės vyriausybės lygiu ar kuomet savivaldybės yra kviečiamos išsakyti savo požiūrį aukštesniu lygiu. Nevyksta pasitarimai su šiomis tarybomis net ir tais atvejais, aptariant tiesiogiai jaunimui įtaką turinčius dalykus.

Sėkmingas bendradarbiavimo tarp jaunimo ir vietos valdžios pavyzdys yra "Jauni miestai". Tai yra ONEK iškelta iniciatyva, kurios tikslas - sukurti ir įgyvendinti daugybę poveikį turinčių politikos rekomendacijų. Programa paremta „idėjų kalvės“ metodine nuostata. Dėmesys sutelkiamas į protų šturmo grupių sudarymą, kuriose dalyvauja jaunimas iš įvairių Kipro bendruomenių. Prižiūrint patyrusiems mentoriams, jaunimas pakviečiamas pasidalinti mintimis ir rūpesčiais, pasiūlyti konkrečius sprendimus įvairioms problemoms bei sukurti sinergiją, kad būtų veikama išvien su bendruomene. Per šias vietines konsultacijas jaunimas gali išsakyti savo mintis ir įgyvendinti veiklas ar vykdyti renginius, padedant vietiniams dalyviams bei suinteresuotiesiems asmenims. Ši programa apjungia savivaldybes ir/arba bendruomenines tarybas su vietos jaunimu ir jam suteikia galimybę teikti pasiūlymus, kaip sustiprinti aktyvų jaunų žmonių įsitraukimą į vietos bendruomenių veiklas.

Netgi jei jaunimo organizacijos ar jauni žmonės yra aktyvūs vietos bendruomenės nariai ir jie siekia finansavimo, savivaldybės gali suteikti tik erdves ir smulkius pinigų kiekius. Jos neturi kompetencijos ar biudžeto, kad galėtų tiesiogiai įdarbinti jaunimo organizacijas teikti savo paslaugas jų savivaldybėse.

Bendradarbiavimo tarp savivaldybės ir jaunimo organizacijos pavyzdžiu galėtų būti Agios Dometios savivaldybė ir jos jaunimo taryba. Jaunimo tarybos prezidentas taip pat yra ir savivaldybės tarybos narys, tiesiogiai bendraujantis su taryba ir perteikiantis poreikius bei iniciatyvas. Per šį procesą savivaldybė remia renginius, kuriuos įgyvendina jaunimo taryba bei gali padėti, teikdama finansinę paramą. Savivaldybė taip pat suteikia savo erdves jaunimo tarybos renginiams nemokamai bei kviečia jaunimo tarybą dalyvauti savo veiklose.

POLITIKOS REKOMENDACIJOS

Bendruomenės yra paremtos bendradarbiavimu tarp vietos suinteresuotų institucijų bei jas sudarančių žmonių. Kad bendruomenės klestėtų, būtina užtikrinti, kad klestėtų žmonės, ir kad socialinė gerovė būtų organizacijų veiklos vienas iš pagrindinių prioritetų. Jauni žmonės yra natūrali šio proceso dalis, ir per juos savivaldybės stato ateitį ir klestėjimą. Iš atlikto tyrimo akivaizdu, kad vietos valdžia gerai supranta, koks svarbus yra jaunimo organizacijų bei socialinių verslų indėlis jų ateities veikloje ir kaip svarbu jauniems žmonėms suteikti erdvių ir galimybių dalyvauti veikloje. Eidamos šia kryptimi, visų projekte dalyvaujančių šalių vietos valdžios įstaigos yra sukūrusios savuosius mechanizmus ir bendradarbiavimo kanalus pagal vietos kontekstus ir poreikius.

Vis tik dar lieka erdvės tolimesniam šio bendradarbiavimo stiprinimui. Išanalizavus vietos kontekstus šalyse partnerėse, buvo sudarytos strateginės rekomendacijos kaip priemonė toliau stiprinti jau esantį bendradarbiavimą tarp vietos valdžios, jaunimo organizacijų ir socialinių verslų.

Rekomenduojame, kad:

- Savivaldybė paskirtų žmogų ar grupę žmonių, kurie būtų atsakingi už visą bendravimą ir bendradarbiavimą su jaunimo organizacijomis bei socialiniais verslais ir padėtų jiems paruošti reikalingą informaciją, dokumentus bei atitikti kitus teisinius reikalavimus paraiškų teikimo procedūrose. Šis žmogus ar grupė taip pat gali būti atsakingas už teisinių sąlygų ar reikalavimų išaiškinimą teikiant viešųjų pirkimų dokumentus, kad padėtų užtikrinti ir pateikti visiems dalyvaujantiems aiškias dalyvavimo viešajame konkurse procedūras.
- Subsidijų bei finansavimo procedūros, kuriose dalyvauja jaunimo organizacijos ir socialiniai verslai, būtų supaprastintos ir išvengtų nebūtiniosios biurokratijos. Tokiu būdu reikėtų pildyti mažiau dokumentų, teikti mažiau garantijų, ir pateikti mažiau informacijos.
- Jaunimo organizacijos bei socialiniai verslai dalyvautų vietos sprendimus priimančių institucijų veikloje bei aukšto lygmens institucijų diskusijose. Turi būti sudarytos neformalios grupės, kuriose apsikeičiama idėjomis ir nuomonėmis bei, kai aptariamieji klausimai liečia jaunimą ir bendruomenės socialinę gerovę. Vietos valdžia gali sudaryti daug paskatų jaunimo organizacijoms bei socialiniams verslams, užtikrinant jų dalyvavimą ir išgirstant jų nuomonę ir atsižvelgiant į jų mintis.
- Siekiant padidinti sutarčių tarp savivaldybės įstaigų, jaunimo organizacijų ir socialinių verslų trukmę, turi būti suformuota eilė politikos strategijų, paremtų įrodyta atlikto darbo bei pasiekto poveikio kokybe. Tokiu būdu sumažėtų neužtikrintumas, kurį patiria jaunimo organizacijos ir socialiniai verslai. Taip jos gautų būtinojo laiko sukurti savo ryšius bei įgyti vietinių savivaldybių pasitikėjimą.

- Būtų sukurta politikos strategija su išvardintais kažkokiais skaičiais ar grupė svarbiausių pasiekto rezultato rodiklių, kuriuos savivaldybės naudotų jaunimo organizacijų ir socialinių verslų poveikiui išmatuoti. Tai atvestų prie pasitikėjimo suformavimo: būtų tikima sėkmingais projektais, teikiamomis paslaugomis ir taip nutiesiamas kelias tolesniam bendradarbiavimui tarp savivaldybių ir jaunimo organizacijų bei socialinių verslų. Rodikliais galėtų būti: dalyvaujančių jaunų žmonių skaičius, bendrasis projekto ar paslaugos poveikis, galutinio produkto vartotojų pasitenkinimo lygis, jaunimo skaičius, gaunantis naudos iš projekto ar paslaugos ir t.t. Šie rodikliai taip pat užtikrintų ir objektyvumą, įgyvendinant viešųjų pirkimų procedūras.
- Savivaldybė paskirtų tam tikrą biudžetą jaunimo gebėjimų kūrimui bei neformalioms mokymosi dirbtuvėms, kur, veikdami kartu, savivaldybės darbuotojai ir jaunimas apsiukeistų žiniomis, gerosiomis praktikomis ir idėjomis. Kiti neformalūs mokymosi renginiai bei dirbtuvės – tokie kaip hakatonai, forumai ir kt. gali taip pat būti organizuojami iš šio biudžeto, užtikrinant, jog naudos gaus didelis skaičius jaunų žmonių bei potencialių verslininkų.
- Savivaldybė paskirtų tam tikrą lėšų kiekį savo biudžetuose, remiant socialinius verslus ar jaunus žmones, siekiančius pradėti savo verslą. Savivaldybės gali rengti konkursus, kuriuose, priklausomai nuo biudžeto dydžio, būtų finansuojamos pačios inovatyviausios idėjos.
- Būtų planuojami dažni susitikimai tarp savivaldybių, jaunimo organizacijų ir/arba socialinių verslų, apsiukeičiant idėjomis, dalinamasi ateities vizijomis, kalbama apie poreikius ir aptariamą einamosios problemos. Toks komunikacijos kanalas galėtų būti palaikomas ir rengiamas reguliariai pagal tvarkaraštį. Tokiu būdu savivaldybės pajėgtų matyti darbą, kurį organizacijos atlieka. Atsirastų darbinės veiklos įrodymai bei būtų suprastos realios problemos ir poreikiai.

Visos čia pateiktos rekomendacijos yra susijusios su įvairiomis priemonėmis, kurias pasitelkus galima sustiprinti bendradarbiavimą tarp savivaldybių, jaunimo organizacijų bei socialinių verslų ir palaikyti šį bendradarbiavimą nepaisant iššūkių, su kuriais susiduria kiekviena regioninė valdžia. Remiantis šio projekto atradimais, veiklose dalyvaujančioms partnerėms šalims atsiveria naujos galimybės, kaip toliau plėtoti bendravimą ir bendradarbiavimą, remiantis politikos rekomendacijomis, kylančiomis iš aukščiau išvardytų veiklos požymių.

Projektas

Projekto „LOCAL-Y-MPACT“ tikslas - sustiprinti socialinį įtrauktį bei socialinę integraciją regione bei vietos bendruomenėse post-kovidinėje visuomenėje, stiprinant bendruomeninių jaunimo organizacijų, socialinių verslų ir vietos savivaldybių bendradarbiavimą ir skatinant socialinį verslumą kaip veiksmingą priemonę mažinant ekonominę nelygybę, skatinant socialinę įtrauktį ir integraciją, kuriant atsparią visuomenę ir didinant aktyvų dalyvavimą vietos bendruomenėse. Šiame projekte partnerės šalys bendravo su regioninėmis savivaldybėmis savo šalyse bei jaunimo organizacijomis ir socialiniais verslais, siekdamos gauti įžvalgų, kokiomis priemonėmis yra puoselėjamas bendradarbiavimas ir ką dar galima padaryti, kad šis bendradarbiavimas būtų sustiprintas. Iš tikrųjų, buvo pastebėta, kad vietos valdžios įstaigos gerbia bei atsižvelgia į jaunų žmonių norus, poreikius ir svajones bei suteikia erdvės vystytis. Be to, vietos valdžios įstaigos yra atviros naujiems įrankiams ir mechanizmams, kurie sustiprintų jų bendradarbiavimą su jaunimo organizacijomis bei socialiniais verslais.

Projekto grupę sudaro partnerės šalys iš įvairių geografinių, politinių, socialinių ir ekonominių kontekstų (Latvija, Portugalija, Lietuva, Švedija ir Kipras). Siekiama suteikti įrankius, kurie padėtų dar labiau sustiprinti jau pasiektą bendradarbiavimo lygį tarp savivaldybių ir jaunimo organizacijų bei socialinių verslų. Veikdama šia kryptimi, projekto komanda sukūrė vertingą įrankių rinkinį savivaldybėms, jaunimo organizacijoms bei socialiniams verslams, kad būtų sustiprintas bendradarbiavimas tarp socialinio konteksto veikėjų (Bendruomenių formavimas rytojui: Savivaldybių ir bendruomeninių jaunimo organizacijų sėkmingo bendradarbiavimo kūrimo vadovas). Be to, partnerės šalys taip pat siekė suformuoti gaires, kurios pasitarnautų kaip praktinis veiksmų planas sutvirtinant ir sustiprinant bendradarbiavimą tarp vietos valdžios, jaunimo organizacijų ir socialinių verslų, skatinant socialinį verslumą, mažinant ekonominę nelygybę bei didinant socialinę įtrauktį bei integraciją (Savivaldybių ir jaunimo organizacijų/socialinių verslų bendradarbiavimo kūrimo gairės).

Europos Komisijos parama šios publikacijos leidybai nereiškia pritarimo jos turiniui, kurie atspindi tik autorių nuomones, ir Komisija nebus laikoma atsakinga už bet kokį čia pateikiamos informacijos panaudojimą.